

Hovedområde 1: Lærernes grundfaglighed

Elevens læring og udvikling.

Grundlag:

Vidensgrundlaget er blevet udarbejdet på følgende grundlag:

- Litteraturoversigter fra det gamle fag psykologi, som har dannet grundlag for sommereksaminer 2013. Der er indsamlet to oversigter fra hvert UC - tilfældigt udvalgt gennem de undervisere, der har efternavn først i alfabetet.
- Studieplaner/litteraturoversigter udarbejdet i tilknytning til det nye modul på de to steder, hvor det allerede er gennemført i efteråret 13 (Læreruddannelsen Silkeborg, Læreruddannelsen Zahle)
- Vidensportalen for professionshøjskoler i DK: UC-viden
- EVA, Dansk Clearing House

Fremgangsmåde og systematik:

Vidensoversigten er blevet udarbejdet med udgangspunkt i beskrivelsen af kompetenceområde og kompetence, videns- og færdighedsmål i modulet 'Elevens læring og udvikling'.

Vi har i udvælgelsen af litteratur valgt ud fra følgende kriterier:

- Værker, som trækker på empirisk forskning fra folkeskolen
- Værker, som tager et tydeligt videnskabsteoretisk udgangspunkt og derfor giver indblik i psykologiske fagpositioner
- Værker som giver en psykologisk faglig bred introduktion til modulets temaer (f.eks. i forhold til læring, kommunikation, udvikling)
- Værker som nationalt er kvantitativt udbredte som anvendt litteratur
- blandt faggruppekolleger i læreruddannelsen

Oversigt

Christiansen, J.(2011). Mobning. I: Christiansen, J.(2011). *Specialpædagogik - en grundbog*. Hans Reitzels forlag.

Danmarks evalueringsinstitut (2013). *Undervisning på mellemtrinnet*. Lokaliseret d. 9.5. 2014:

<http://www.eva.dk/projekter/2013/undervisning-pa-mellemtrinnet/projektbeskrivelse>

Danmarks evalueringsinstitut (2013). *Specialklasser i folkeskolen. På vej mod mere inkluderende læringsmiljøer*. Lokaliseret d. 9.5 2014:

<http://www.eva.dk/projekter/2012/specialklasser-og-inklusion-i-folkeskolen/download-rapporten/specialklasser-i-folkeskolen.-pa-vej-mod-mere-inkluderende-laeringsmiljoer/?searchterm=Specialklasser%20i%20folkeskolen.%20På%20vej%20mod%20mere>

Danmarks evalueringsinstitut (2013). *Høje forventninger til alle elever*. Lokaliseret d. 9.5. 2014:

<http://www.eva.dk/projekter/2012/hoje-forventninger-til-alle-elever/hoje-forventninger-til-alle-elever/hoje-forventninger-til-alle-elever/?searchterm=Høje%20forventninger%20til%20alle>

Danmarks evalueringsinstitut (2012). *Fælles mål i folkeskolen*. Lokaliseret d. 9.5. 2014:

<http://www.eva.dk/projekter/2012/laereres-brug-af-faelles-mal/projektprodukter/faelles-mal-i-folkeskolen/?searchterm=fælles%20mål%20i%20folkeskolen>

Danmarks evalueringsinstitut (2012). *Alle børns deltagelse i læringsfællesskaber*. Lokaliseret d. 9.5. 2014:

<http://www.eva.dk/projekter/2009/indsatser-mod-negativ-social-arv/analyser-af-indsatser/alle-børns-deltagelse-i-laeringsfaellesskaber-rapport/download>

Dannesboe, K. I. m.fl. (2012). *Hvem sagde samarbejde?: Et hverdagslivsstudie af skole-hjem-relationer*. Aarhus Universitetsforlag.

Dansk Clearinghouse (2013). *Har læringsomgivelser i og uden for klasseværelset effekt på elevernes kreative færdigheder?*. Lokaliseret d. 9.5. 2014: <http://edu.au.dk/aktuelt/nyhed/artikel/har-laeringsomgivelser-i-og-uden-for-klassevaerelset-effekt-paa-elevernes-kreative-faerdigheder/>

Dansk Clearinghouse (2010). *11 forhold fremmer skoleelevers indlæring*. Lokaliseret d. 9.5. 2014:

<http://edu.au.dk/fileadmin/www.dpu.dk/danskcLEARINGHOUSEforuddannelsesforskning/udgivelser/clearinghouse-forskningsserien/SR5-FinalVersion-15.06.2010serie.pdf>

Gulbrandsen, L. M. (red.) (2009). *Opvækst og psykisk udvikling: Grundbog i udviklingspsykologiske teorier og perspektiver*. Akademisk forlag. 1. udgave.

Hermansen, M. (red.) (2011). *Lærerens psykologibog : læringsledelse, didaktik og samarbejde*. Akademisk forlag.

Hermansen, M., Løw, O. & Petersen, V.(2013). *Kommunikation og samarbejde: I professionelle relationer*. Akademisk forlag. 3. udgave.

Højholt, C. (red.)(2011). *Børn i vanskeligheder. Samarbejde på tværs*. Dansk Psykologisk Forlag.

Imsen, G. (2006). *Elevens verden: Indføring i pædagogisk psykologi*. Gyldendal. 1. udgave.

Kofoed, J. & Søndergaard, D. M. (2013). *Mobning gentænkt*. Hans Reitzels Forlag.

Madsen, B. (2005). Socialpædagogik og social inklusion. I: *Socialpædagogik*. Hans Reitzels Forlag.

Løw, O & Skibsted, E. (2014). *Elevens læring og udvikling - også i komplicerede læringssituationer*. Akademisk Forlag.

Madsen, B. (2002). Kommunikationstrekanten - indhold, forhold og kontekst. I Løw, Ol. & Svejgaard (red.): *Psykologiske grundtemaer*. Kvan.

McDermott, R. P. (1996). Hvordan indlæringsvanskeligheder skabes for børn. I Højholt, C. & Witt, G. (red.): *Skolelivets socialpsykologi*. Unge Pædagoger.

Nielsen, H. B. (2011). *Skoletid. Piger og drenge fra 1. til 9. klasse*. Akademisk forlag.

Skaalvik, E. & Skaalvik, S. (2007). *Skolen som læringsarena: selvoppfatning, motivasjon og læring*. Oslo: Universitetsforlaget.

Tromborg, A., Kjærgaard, H. & Støvring, B. & (2012). *Barnets lærende hjerne: børneneuropsykologi, kognition og neuropædagogik*. Frydenlund.

Tønnesvang, J. (2009): *Skolen som vitaliseringsmiljø - for dannelse, identitet og fællesskab*. Klim.

www.exbus.dk

Undervisningskendskab

Nedenstående litteraturoversigt er udarbejdet ud fra

A. Litteraturoversigter fra eksamensredegørelserne 2013 for faget almen didaktik og pædagogik. (2 litteraturoversigter fra hvert fag fra 2013 fra alle UC'er fra de undervisere, der har efternavn først i alfabetet. Inden for fagene: KLM, Pædagogik, didaktik, psykologi, specialpædagogik, dansk som andet sprog, Hvis der på de enkelte læreruddannelser har været litteraturgrundlag for de moduler, der er i gang i det nye fag LG er disse også indgået)

B. UC viden - færdige artikler, bøger og projekter

C. Evainstituttets publiceringer (i tidsrummet 2008- 2013)

D. Dansk Clearing house´ publiceringer (i tidsrummet 2008-2013)

E. Ressourcepersonernes viden

I søgestrategien for B. første trin er følgende søgeord blevet brugt:

- Undervisningsdifferentiering og skoler
- Undervisningsplanlægning folkeskolen
- Undervisningens etik
- Undervisningsmetoder
- Evalueringsformer og skole
- Feedback og skole
- Feedback og læring
- Læringsmiljø og skole
- Kreativitet
- Entreprenørskab

Oversigten er ikke opbygget tematisk, men alfabetisk. Der er i oversigten ikke skelnet mellem anbefalet litteratur til studerende og undervisere. Det er karakteristisk, at der i oversigten ikke er megen international litteratur. På sigt anbefales det at udvide søgningen til også internationale databaser inden for centrale temaer.

På grund af den tildelte ressourceramme er der ikke udarbejdet abstract til de forskellige litteraturforslag.

Oversigt

Andersen, F.B. (2000). *Tegn er noget vi bestemmer*. Danmarks Lærerhøjskole: Århus.

Andersen, P.Ø & Ellegaard, T.(red.),(2012). *Klassisk og moderne pædagogisk teori*. Hans Reizels forlag.

Andersen , P. (red.), (2006). *Klasseledelse og læringsledelse*. Unge pædagoger.

Andersen P (red.),(2006). *God undervisning*. Unge pædagoger.

Andersen P.(2012). Tænkningens og læringens stil- forskellige måder at tænke og lære på. I: Rasmussen, J. (red.) *Pædagogiske teorier*. Billesø og Baltzer.

Asteriks nr. 59. (2011). *Innovation*. Kbh. DPU. <http://www.e-pages.dk/aarhusuniversitet/260/>

Brodersen, P.(red.),(2013). *Effektiv undervisning: didaktiske nærbilleder fra klasserummet*. Gyldendals lærerbibliotek.

Bendix, C. (2012).Vurdering og feedback i den danske skole: fra kvalitetsstjerne til autentisk evaluering? I: *Fleksibel læring* nr. 1 .

Bentsen, P. (2012). *Udeskole i Danmark: potentialer, realiteter og udfordringer*. <http://www.skoven-i-skolen.dk/content/udeskole-i-danmark-potentialer-realiteter-og-udfordringer>

Dale. E.L. (1998). *Pædagogik og professionalitet*. Klim.

Darsø, L.(2013). *Innovationspædagogik- kunsten at fremelske innovationskompetence*. Samfundslitteratur.

Danmarks Evalueringsinstitut(2011). *Undervisningsdifferentiering som bærende pædagogisk princip*. <http://www.eva.dk/eva/projekter/2010/undervisningsdifferentiering-i-folkeskolen/projektprodukter/undervisningsdifferentiering-som-baerende-paedagogisk-princip>

Danmarks Evalueringsinstitut(2012). *Alle børns deltagelse i læringsfællesskaber*. Rapport <http://www.eva.dk/eva/projekter/2009/indsatser-mod-negativ-social-arv/analyser-af-indsatser/alle-borns-deltagelse-i-laeringsfaellesskaber-rapport>

Danmarks Evalueringsinstitut(2013). *God og motiverende undervisning på mellemtrinet*. <http://www.eva.dk/projekter/2013/undervisning-pa-mellemtrinnet/notat-det-siger-forskningen-om-god-undervisning-i-skolen/notat-det-siger-forskningen-om-god-undervisning-i-skolen>

Danmarks Evalueringsinstitut (2011). *Det gode skole-hjem-samarbejde med forældre i udsatte positioner. Erfaringer fra seks skoler med stærk praksis*. <http://www.eva.dk/eva/projekter/2011/evaluering-af-det-gode-skole-hjem-samarbejde/rapporten/det-gode-skole-hjem-samarbejde-med-foraeldre-i-udsatte-positioner>

Danmarks Evalueringsinstitut (2010). *Blik for køn i pædagogisk praksis*. <http://www.eva.dk/eva/projekter/2008/koen-og-uddannelsesvalg/projektprodukter/blik-for-koen>

Danmarks Evalueringsinstitut (2009). *Alsidig udvikling* . <http://www.eva.dk/eva/projekter/2008/undersogelse-af-elevens-alsidige-udvikling/rapport/alsidig-udvikling>

Dansk Clearinghouse(2014). *Lærerkompetencer og elevers læring i førskole og skole - et systematisk review .Sammenfatning*. <http://edu.au.dk/forskning/omraader/danskcaringhouseforuddannelsesforskning/udgivelser/laererkompetenceroegeleverslaeringifoerskoleogskole/sammenfatninglaererkompetencer/>

Danmarks Lærerforening (2009).*Professionsidealet for DLF*: <http://folkeskolen.dk/~Documents/148/58948.pdf>

Egelund, N. (2013).*Undervisningsdifferentiering - status og fremblik*. Dafolo.

Fink-Jensen, K. m.fl. *Skolepraksis – forhold, der fremmer og hæmmer læring En undersøgelse af »De gode eksempler« på klasseniveau.*

http://www.sfi.dk/graphics/Den_sociale_arv/De_gode_eksempler/skolepraksis.pdf

Fonden for entreprenørskab (2013). *Effektmåling af entreprenørskabsundervisning i Danmark – 2012.*

<http://www.ffe-ye.dk>

Foretagsomhedspædagogik. (2012). I: *Kognition og pædagogik*. Nr. 83. [Dansk Psykologisk Forlag](#).

Fonden for Entreprenørskab (2013). *Progrationsmodellen: Entreprenørskabs- og innovationsundervisning.*

<https://www.ffe-ye.dk>

Graf & Skovmand(red.),(2004). *Fylde og form. Wolfgang Klafki i teori og praksis*. Klim.

Gynther, K (red) ,(2013). *Didaktik 2, 0 - læremiddelkultur mellem tradition og innovation*. Akademisk forlag.

Hansen,B.G. & Tarms (red.),(2006). *Almen didaktik og relationer mellem undervisning og læring*.

Hansen.M. (2009). *Innovation i den nye læreruddannelse – fra den reproduktive til den innovative lærer*. IDEA

Harris, A. Goodall, J.(?). *Engaging Parents in Raising Achievement. Do Parens know they matter ? research Report DCSF- RW004*

Helmke,A.(2013). *Undervisningskvalitet og lærerprofessionalitet- diagnosticering, evaluering og udvikling af undervisning*. Dafolo.

Hermansen, M. mfl.(2005). *Didaktikken og individet- når senmoderne elever skal lære*. Alinea

Hjort, K. (2009). *Evidens og professionelle valg i lærerens arbejde*. KVAN: Tidsskrift for læreruddannelse og skole, vol 84.

Jank, W., & Meyer, H.(2006). *Didaktiske modeller*. Gyldendals lærerbibliotek.

Jensen, A.H. (red.).(2012). *Perspektiver på Cooperative Learning– at samarbejde om læring*. Dafolo.

Jensen, E. & Jensen H.(2007). *Professionelt forældresamarbejde*. Akademisk forlag.

Jensen, E & Løw, O. (red),(2009). *Klasseledelse- nye forståelser og handlemuligheder*. Akademisk forlag.

KvaN :Tidsskrift for læreruddannelse og skole (2012). *Innovation i skolen*. Vol 92.

Kagan, S. og Stenlev, J(2009). *Cooperative learning*. Malling Beck.

Kirketerp, A & L. Greve (2011). *Entreprenørskabsundervisning*. Århus Universitets Forlag.

Klafki, W. (2001). *Dannelsesteori og didaktik- nye studier*. Pædagogik til Tiden. Klim.

Knoop H.H. (2005). *Et nyt læringslandskab: Flow intelligens og det gode læringsmiljø*. Dansk Psykologisk forlag.

Knudsen, Susanne (1999). *Projektarbejdets fortid og fremtid*. Danmarks Lærerhøjskole.

Krejsler, John, Moos, Lejf. (red.), (2008). *Klasseledelse - magtkampe I praksis, pædagogik og politik*. Dafolo

Kristensen, H. J.(2007). *Didaktik & pædagogik At navigere i skolen -- teori i praksis*. Gyldendal.

Kromann-Andersen, E & I.F.Jensen (2009). *KIE-modellen - Innovativ undervisning i videregående uddannelser*. Odense: Erhvervsskolernes Forlag.

Kvernbekk, T. (red.), (2003) *Pædagogik og lærerprofessionalitet*. Klim.

Krogh-Jespersen, K.(2009). *Dømmekraft- lærerarbejdets ethos*. I: *Gjallerhorn* nr. 9.

- Laursen, P.F.(2009). *Praktisk pædagogik- metodik i folkeskolen*. Gyldendals Lærerbibliotek.
- Lund, Jens H., Rasmussen, Torben Nørregaard Red. (2006). *Almen didaktik i læreruddannelse og lærerarbejde*. KVAN.
- Madsen, C. (red.),(2012). *Grundbog i pædagogik til lærerfaget*. Klim.
- Miller T.(2006). *Karaktergivning i praksis- hvordan karakterer bliver til i praksis og hvordan moderne unge modtager dem*. I:Uddannelse. Årg. 39. nr. 1 2006.
- Meyer.H. (2008). *Hvad er god undervisning*. Gyldendals Lærerbibliotek.
- Mortimore, P. & Berliner, C. (2008). *Advarsel Lær af vores fejl i stedet for at begå de samme*. I: Asterisk nr. 41. <http://www.e-pages.dk/aarhusuniversitet/193/>
- Mygind,E. *Udeskoleforskning - Hvad ved vi ?* <http://www.skoven-i-skolen.dk/l%C3%A6ring/udeskole-hvor-st%C3%A5r-forskningen>
- Nordenboe, m.fl. (2009). *Pædagogisk brug af test- et systematisk review*. Dansk Clearinghouse for uddannelsesforskning . DPU: Århus Universitet.
- Når jeg bliver stor. I: *Nordisk magasin om entreprenørskab i skolen*. <https://wwwmm.dk/naar-bliver-stor>
- Nye, C., Turner, H.M. & Schwartz, J.B. (2006). *Approaches to parental involvement for improving the academic performance of elementary school children in grades K-6*. London. *The cambell collaboration*. <http://www.campbellcollaboration.org/lib/download/63/>
- Paulsen, M & Klausen, S.H. (2012). *Innovation og læring. Filosofiske og kritiske perspektiver*. Aalborg Universitetsforlag.
- Pedersen, K.H. (2012). *En introduktion til John Hatties forskning og feedbackmodel* <http://gopubli.sh/editions/ce67f63fe878bc77>
- Phillipsen, K (2011). *Innovation, entreprenørskab og intraprenørskab – en grundbog*. Nyt Teknisk Forlag.
- Qvortrup, A & Wieberg, M. (2013). *Læringsteori & Didaktik*. Hans Reitzels Forlag.
- Rambøl.(2012).*Evaluering af heldagsskoler*. Rapport til Ministeriet for Børn og Undervisning. København. <http://www.uvm.dk/Den-nye-folkeskole/En-laengere-og-mere-varieret-skole-dag/~media/UVM/Filer/Udd/Folke/PDF12/121108%20Evaluering%20af%20heldagsskoler%20endelig%20rapport%20oktober%202012.ashx>
- Rohde. L & A. Olsen. (2013). *Innovative elever. Undervisning i FIRE faser*. Akademiske Forlag.
- Skånstrøm, L. (red.), (2013). *Innovation i undervisningen*. <http://www.e17.dk/bog/610196>
- Sørensen. B.H. m.fl. (2014). *Skole 2, 0* . Klim.
- Tanggård, L (2010). *Fornyelsens kunst. At skabe kreativitet i skolen*. Akademisk Forlag.
- Tanggaard, L., Brinkmann, S,(2009). *Kreativitetsfremmende læringsmiljøer i skolen*. Dafolo.
- UCC, UCL.(2009). *Når lærere samarbejder med forældre- billeder fra skolens praksis* <http://www.nordiskkomite.org>
- Öettingen, A.(2010). *Almen pædagogik*. Gyldendal.
- Østergaard, B.R. (2013). *Innovationsantologi*. Århus: SYSTIME.

Specialpædagogik

Vidensgrundlaget er blevet udarbejdet på baggrund af, at ekspertgruppen Tetler m.fl. 2014 sideløbende efter anmodning fra ledernetværket/ministeriet har udgivet: *Oversigt over forsknings- og udviklingsbaseret viden inden for området inklusion og specialpædagogik*

Den nationale faggruppes videngrundlag er udarbejdet på nedenstående grundlag:

- Litteraturoversigter/semesterplaner fra linjefaget specialpædagogik, der dannede grundlag for sommereksaminer 2013. Der er indsamlet to oversigter fra 6 UC'er - tilfældigt udvalgt gennem de undervisere, der har efternavn først i alfabetet.
- Vidensportalen for professionshøjskoler i DK: UC-viden
- EVA, Dansk Clearing House
- Yderligere relevant litteratur udkommet inden for de sidste 5-10 år

Søgekriterier

Fra Litteraturoversigter/semesterplaner er der ikke medtaget litteratur omhandlende læse- og matematikvanskeligheder, fordi kun få titler var repræsenteret flere gange og fordi læse- og matematikvanskeligheder ikke er en del af de nye videns- og færdighedsmål

På EVA og Dansk Clearinghouse er der søgt på ordene:

- inklusion,
- specialklasser,
- specialundervisning,
- elever med særlige behov,
- AKT,
- læsevanskeligheder,
- matematikvanskeligheder,
- faglig inklusion,
- social inklusion

Oversigt

Alenkær, R. (red.) (2008). *Den inkluderende skole - en grundbog*, Kbh.: Frydenlund.

Alenkær, R. (red.) (2008). *Den inkluderende skole i praksis*, Kbh.: Frydenlund.

Bolt, V., m.fl. (red.) (2011). *Specialpædagogik. Teori og praksis*, Århus: KVAN.

Booth, T. & Ainscow, M. (2004). *Inkluderingshåndbogen*. Oversat og bearbejdet af Kirsten Baltzer og Susan Tetler, Kbh.: Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag.

Christiansen, J., m.fl. (red.) (2009). *Specialpædagogik en grundbog*, Kbh.: Hans Reitzels Forlag.

Damsgaard, L. H. (2005). *Med åbne øjne - observation og håndtering af problemadfærd i skolen*, Kbh.: Gyldendal Akademisk.

Danmarks Evalueringsinstitut (2013). *Evaluering af Familiekurserne København En familieskole under Børne- og Ungdomsforvaltningen i Københavns Kommune*. Lokaliseret på World Wide Web 7.5.14 <http://www.eva.dk/projekter/2012/evaluering-af-familiekurserne-i-kobenhavns-kommune>

Danmarks Evalueringsinstitut (2010). *Evaluering af Lolland Kommunes projekt 'Mindre specialundervisning' - en indsats for øget inklusion*. Lokaliseret på World Wide Web 7.5.14: <http://www.eva.dk/projekter/2010/projekt-mindre-specialundervisning-i-lolland-kommune/projektprodukter/evaluering-af-lolland-kommunes-projekt-mindre-specialundervisning-en-indsats-for-oeget-inklusion>

Danmarks Evalueringsinstitut (2010). *Forstudie til evaluering af AKT-indsatsen i folkeskolen*. Lokaliseret på World Wide Web 7.5.14: <http://www.eva.dk/projekter/2010/akt-indsatsen-i-folkeskolen/projektprodukter/forstudie-til-evaluering-af-akt-indsatser-i-folkeskolen>

Danmarks Evalueringsinstitut (2011). *Indsatser for inklusion i folkeskolen*. Lokaliseret på World Wide Web 7.5.14: <http://www.eva.dk/projekter/2011/undersogelse-af-skolens-indsatser-for-inklusion/projektprodukter/inklusion>

Danmarks Evalueringsinstitut (2013). *Specialklasser i folkeskolen. På vej mod mere inkluderende Læringsmiljøer*. Lokaliseret på World Wide Web 7.5.14: <http://www.eva.dk/projekter/2012/specialklasser-og-inklusion-i-folkeskolen/download-rapporten/specialklasser-i-folkeskolen.-pa-vej-mod-mere-inkluderende-laeringsmiljoer>

Danmarks Evalueringsinstitut (2007). *Specialundervisning og anden specialpædagogisk Bistand. Perspektiver på den rummelige folkeskole*. Lokaliseret på World Wide Web 7.5.14: <http://www.eva.dk/projekter/2006/specialundervisning-i-folkeskolen/evaluering-af-specialundervisning-i-folkeskolen/specialundervisning-og-anden-specialpaedagogisk-bistand>

Danmarks Evalueringsinstitut (2009). *Særlige ressourcepersoner i folkeskolen*. Lokaliseret på World Wide Web 7.5.14: <http://www.eva.dk/projekter/2008/saerlige-ressourcepersoners-rolle-i-folkeskolen/rapport/saerlige-ressourcepersoner-i-folkeskolen>

Danmarks Evalueringsinstitut (2013). *Udfordringer og behov for viden*. En kortlægning af centrale aktørers perspektiver på udfordringer i folkeskolen. Lokaliseret på World Wide Web 7.5.14: <http://www.eva.dk/projekter/2012/undersogelse-af-behov-for-viden-pa-folkeskoleområdet/projektprodukter/udfordringer-og-behov-for-viden>

Danmarks Evalueringsinstitut (2011). *Undervisningsdifferentiering som bærende pædagogisk princip. En evaluering af sammenhænge mellem evalueringsfaglighed og differentieret undervisning*. Lokaliseret på World Wide Web 7.5.14: www.eva.dk/.../undervisningsdifferentiering.../undervisningsdifferentiering

Danmarks Evalueringsinstitut (2009): *Visitationsprocessen til vidtgående specialundervisning Kommunernes ansvar for opgaven efter kommunalreformen*. Lokaliseret på World Wide Web 7.5.14: www.eva.dk/...specialundervisning.../visitationsprocessen...specialundervisning

Dyssegaard, Camilla B.; Larsen, Mishael Søgaard; Tiftikçi Neriman (2013): *Effekt og pædagogisk indsats ved inklusion af børn med særlige behov i grundskolen*. Systematisk review. Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning. IUP Aarhus Universitet. Lokaliseret på World Wide Web 7.5.14: <http://www.uvm.dk/I-fokus/Inklusion/Ressourcecenter-for-inklusion-og-specialundervisning/~media/UVM/Filer/Udd/Folke/PDF12/120907%20forskningskortlaegning.ash>

Dyssegaard, C.B. (2011). *Inkluderende pædagogik – den svære vej fra idealer til praksis*, Frederikshavn: Dafolo

Dyssegaard, C.B. & Larsen, M. S. (2013). *Viden om inklusion*. Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning. IUP Aarhus Universitet. Lokaliseret på World Wide Web 7.5.14: http://edu.au.dk/fileadmin/edu/Udgivelser/Clearinghouse/Viden_om/VidenInklusion.pdf

Egelund, N. & Tetler, S. (red.), (2009). *Effekter af specialundervisningen. Pædagogiske vilkår i komplicerede læringsituationer og elevernes faglige, sociale og personlige resultater*, Kbh.: Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.

Greene, R. W. (2009). *Fortabt i skolen*, Sønderborg: Forlaget Pressto.

Hagelquist, Østergaard, J. (2012). *Mentalisering i mødet med udsatte børn*, Kbh.: Hans Reitzels Forlag.

Haug, P. (2014). *Det ved vi om: Inklusion*, Frederikshavn: Dafolo.

Hedegaard-Sørensen, L. (2013). *Inkluderende specialpædagogik. Procesdidaktik og situeret professionalismisme i undervisningen*. Kbh.: Akademisk Forlag.

Hausstätter, R. S. (2009). *Specialpædagogiske dilemmaer*, Frederikshavn: Dafolo.

Kristensen, R. (red.) (2006). *Fantastiske forbindelser – relationer i undervisning og læringsamvær*, Frederikshavn: Dafolo.

Kristensen, R. (2011). *PUMA. Pædagogisk udredningsmateriale til AKT- og specialundervisning*, Herning: Specialpædagogisk Forlag.

Langager, S. (2014). *Specialpædagogikkens børn – inklusionspolitik, diagnosekultur og læringsmiljøer*. I: Illeris, K.(red.): *Læring i konkurrencestaten. Kapløb eller bæredygtighed*, Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Larsen, H.I. (2009): *Barnet bag diagnose*, Frederikshavn: Dafolo.

Lindhardt, B.; Hansen, N.J. (2010). Elever med særlige behov i matematik. Navimat. Lokaliseret på World Wide Web 26.3.14: https://www.ucviden.dk/portal/files/14187860/Elever_med_s_ærlige_behov_artikel.pdf

Madsen, L., Zobbe, K., Feilberg, A., Sørensen, H. & Ertmann, B. (2010). *De mange veje: Følgforskning til skoleudvikling vedrørende "mindre specialundervisning, styrket faglighed og øget rummelighed"* Teori og Metodecentret, Professionshøjskolen UCC. 146 s.

Metner, L. & Bilgrav, P. (2013). *KRAP i skolen. Kognitiv, Ressourceorienteret og Anerkendende Pædagogik*, Frederikshavn: Dafolo.

Mc. Dermott, R. P. (1996): Hvordan indlæringsvanskeligheder skabes hos børn. I: Højholt, C. og Witt, G. (red.). *Skolelivets socialpsykologi – nyere socialpsykologiske perspektiver*, Kbh.: Unge Pædagoger.

Morken, I. (2008). *Normalitet og afvigelse*, Akademisk Forlag.

Overland, T. (2009). *Skolen og de udfordrende elever: om forebyggelse og reduktion af problemadfærd*. Frederikshavn: Dafolo.

Persson, B. & Persson, E.(red.), (2013): *Inklusion og målopfyldelse: udvikling for alle elever*. Frederikshavn: Dafolo.

Ratner, Helene (2013): *Inklusion: dilemmaer i organisation, profession og praksis*. Kbh.: Akademisk Forlag.

Tetler, S. & Langager, S. (red.), (2009) *Specialpædagogik i skolen - en grundbog*, Kbh.: Gyldendals lærerbibliotek.

Tetler, Susan, m.fl. (2011). *Inkluderet i skolens læringsfællesskab. En fortløbende problemløsnings- og løsningsstrategi*, Frederikshavn: Dafolo.

Videncenter for uddannelses- og erhvervsvejledning (2008): *Identifikation af unge med særlige behov for vejledning*. Lokaliseret på World Wide Web 26.3.14: https://www.ucviden.dk/portal/files/13423451/Identifikation_af_unge_med_særlige_behov_for_vejledning.pdf

Undervisning af tosprogede elever

Denne litteraturoversigt er udarbejdet med afsæt i eksamensredegørelser 2013 fra faget dansk som andetsprog samt ud fra det litteraturgrundlag der er anvendt i forbindelse med undervisning i modulet "Pædagogik og lærerfaglighed 4" hos UCC (indtil videre den eneste professionshøjskole hvor der har været undervist i kompetenceområdet "Undervisning af tosprogede elever" i ny læreruddannelse).

Ved søgning i de udvalgte databaser (UC Viden, EVA-instituttets publiceringer samt Dansk Clearing House) har vi anvendt følgende søgeord:

- andetsprogs-pædagogik,
- biliteracy,
- tosprogede elever,
- andetsprogstilegnelse,
- dansk som andetsprog,
- intersprog.

Derudover har vi også foretaget en søgning med samme søgeord i et begrænset udvalg af tidsskrifter: Dansk Pædagogisk Tidsskrift, KvaN, NordAnd, Sprogforum og Unge Pædagoger.

Oversigt

Aukrust, V. G. og Rydland, V. (2007). Minoritetsspråklige barn og lesing – hvordan kan barnehagen og skolens begynderundervisning lægge til rette for leseforståelse. In Bråten, I. (Red.) *Leseforståelse. Lesing i kunnskaps-samfunnet – teori og praksis*. Cappelen Akademisk Forlag. Udgivet på dansk. Læseforståelse: Læsning i videnssamfundet – teori og praksis (2008). Klim.

Bjerre, M og Ladegaard, U. (2007). *Veje til et nyt sprog*. Dansk lærerforening.

Buchardt, M. og Fabrin, L. (2012). *Interkulturel didaktik. Introduktion til teorier og tilgange*. Gyldendals lærerbibliotek.

- Danmarks evalueringsinstitut (2007). *Undervisning af tosprogede elever i folkeskolen*. Lokaliseret d. 7.5. 2014: <http://www.eva.dk/projekter/2006/tosprogede-elever-i-folkeskolen/tosprogede-i-folkeskolen-rapport-folder-og-bilag/undervisning-af-tosprogede-elever-i-folkeskolen>
- Danmarks evalueringsinstitut (2012). *Indsatser for tosprogede elever: Kortlægning og analyse*. Lokaliseret d. 7.5. 2014: <http://www.eva.dk/udgivelser/2012/indsatser-for-tosprogede-elever-kortlaegning-og-analyse>
- Danmarks evalueringsinstitut (2012). *Evaluering af DSA-forløb på Herstedlund Skole, Albertslund Kommune*. Lokaliseret d. 7.5. 2014: <http://www.eva.dk/udgivelser/2012/evaluering-af-dsa-forlob-pa-herstedlund-skole-albertslund-kommune>
- Derewianka, B. (1990). *Rocks in the head: Children and the Language of Geology*. In Carter, R. (red.), *Knowledge about Language and the Curriculum*. London: Hodder & Stoughton.
- Gibbons, P. (2002). *Scaffolding Language, Scaffolding Learning. Teaching Second Language Learners in the Mainstream Classroom*. Portsmouth: Heinemann. Udgivet på svensk (2006). *Stärk språket, stark lärandet*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.
- Gibbons, P. (2009). *English Learners, Academic Literacy, and Thinking. Learning in the Challenge Zone*. Portsmouth: Heinemann. Udgivet på svensk (2013): *Lyft språket, lyft tänkandet*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.
- Holm, L. & Laursen, H. P. (2010). *Dansk som andetsprog. Pædagogiske og didaktiske perspektiver*. Dansk lærerforeningen.
- Holmen, A. (2006). Pædagogisk praksis. In Karrebæk, M. S. (Red.), *Tosprogede børn i det danske samfund*. Gylling: Hans Reitzels Forlag.
- Holmen, A. (2009). At tage udgangspunkt i alle børns forudsætninger – om brug af minoritetbørns modersmål i pædagogik og læring. In Helle Lykke Nielsen (Red.): *Indvandrerbørn i Danmark. Om sprog, vurderinger og testkultur*. Specialpædagogisk Forlag.
- Horsdal, M. (2011). Danskernes Akademi: Tosprogede børns undervisning. DR 2. Lokaliseret 7.5.2013: http://www.dr.dk/DR2/Danskernes+akademi/Paedagogik_Psykologi/Undervisning_af_tosprogede.htm
- Høyrup, F. (2012). Tosprogede elevers særlige udfordringer med faglig læsning og skrivning. In Abildgaard, M. R. m.fl. *Læsning og skrivning i alle fag*. Frederikshavn: Dafolo
- Jørgensen, J. N. (2006). Sprogs betydning for tosprogede børn. In Karrebæk, M. S. (red.), *Tosprogede børn i det danske samfund*. Gylling: Hans Reitzels Forlag.
- Jørgensen, J. N. (2012). Sprog og andetsprog- dansk som andetsprog. In Froberg, A. m.fl. (red.), *DSA- vejledning- dansk som andetsprog og den interkulturelle skole i praksis*. Dafolo.
- Sproget i skolen. (2012): *KvaN* .Nr. 94/2012. VIA University College.
- Laursen, H. P. (red.), (2008). *Sproget med i alle fag- andetsprog og didaktik i folkeskolen*. Undervisningsministeriets temahæfteserie nr. 3-2008. Lokaliseret d. 7.5. 2014: <http://pub.uvm.dk/2008/sprogogfag/>
- Laursen, H. P. (red.), (2010). *Tegn på sprog: skrift og betydning i flersprogede klasserum*. København: Forlaget UCC.
- Laursen, H. P. (red.), (2013): *Literacy og sproglig diversitet*. Aarhus Universitetsforlag.
- Moskvil, M. E. (2006). Når den minoritetssproglige møder fagteksten. In Maagerøe, E, og Tønnesen, E. S. (Red.), *Å lese i alle fag*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Mulvad, R. (2009). *Sprog i skole. Læseudviklende undervisning i alle fag*. Kbh.: Alinea.
- Mulvad, R. (2011): Kan det være sjovt at skrive om havdyr? In Madsbjerg S. og Friis, K. (Red.). *Skrivelyst og læring*. Kbh.: Dansk psykologisk Forlag.
- Projekt uddannelsesløft. Aalborg Kommune. Lokaliseret d. 7.5. 2014: <http://www.uddannelsesloeft.dk/>

Rasmussen, M. (red.) (2006): Dansk som andetsprog i folkeskolen – om organiseringen af undervisningen. DVD. Produceret i samarbejde med Kitte Søndergaard Kristensen og Joan Hellqvist. Filmkompagniet.

Rasmussen, M. (red.) (2011): Den sproglige dimension i alle fag. 6 eksempler på god praksis. DVD. Produceret i samarbejde med Kitte Søndergaard Kristensen og Joan Hellqvist. Filmkompagniet. Lokaliseret 7.5. 2014: <http://filmkompagniet.dk/>

Selj, E. & Ryen, E (Red.) (2008). *Med sproglige minoriteter i klassen*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.

Sigsgaard, A.-V. M. (2013). "Hvad skal jeg så skrive? – Det må du selv vide...". In *Nordand - Nordisk tidsskrift for andrespråksforskning*. Nr. 1/2013. Bergen: Fagbokforlaget.

Tegn på sprog. Tosprogede elever lærer at læse og skrive. Hjemmeside lokaliseret d. 7.5. 2014: <https://ucc.dk/forskning/forskningsprogrammer/didaktik-og-laeringsrum/projektoversigt/tegn-paa-sprog>

Unge pædagoger (2009). *I skole med to sprog*. Nr. 5/2009. Aarhus Universitetsforlag.